

Відгук

**офіційного опонента доктора психологічних наук, професора
Яковлевої Світлани Дмитрівни
на дисертаційну роботу Ільїної Оксани Василівни
«Формування психологічної готовності майбутніх ортопедагогів-
реабілітологів до професійної діяльності»,
представленої на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних
наук за спеціальністю 19.00.08 – спеціальна психологія**

Психологічна підготовка фахівців для роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку стоїть на часі. Це проблема, яка є гострою у всіх країнах світу.

Одна з провідних ролей належить вищим навчальним закладам, які готують фахівців для роботи з людьми з порушеннями психофізичного розвитку і особливо з порушеннями опорно-рухового апарату.

Враховуючи відсутність наукового обґрунтування та практичного втілення у професійну підготовку студентів закладів вищої освіти психологічної складової для роботи з особами даного контингенту, актуальність обраної теми не викликає сумнівів.

Дисертаційне дослідження О.В.Ільїної є частиною науково-дослідної роботи кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології Національного університету імені М.П.Драгоманова «Зміст освіти, форми, методи та засоби підготовки вчителів», тему якого затверджено Вченою радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол №2 від 26 січня 2015 року) та узгоджено в міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №5 від 23 червня 2015 року).

Про наукову обізнаність здобувача свідчить вдало визначений та сформульований науковий апарат дисертації: мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження. Проаналізовано теоретико-методологічні підходи у практиці загальної та спеціальної психології.

Автор комплексно підійшла до вирішення нагальної проблеми з використанням загальних та спеціальних методів дослідження: системою аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, тестування для визначення рівня сформованості компонентів тренування, рівня рефлексивності, стану сформованості емоційно-мотиваційно-вольового та адаптаційного компонентів. У процесі виконання наукового дослідження залучено адекватний комплекс методів дослідження, що є виправданим та необхідним для розв'язання проблеми та ключових завдань.

Робота має вагоме практичне значення. Результати дослідження О.В.Ільїної заслуговують на широке ознайомлення з ними спеціалістів зі спеціальної психології та педагогіки, а також фахівців, яких цікавлять проблеми осіб з порушенням опорно-рухового апарату.

Результати дисертаційного дослідження широко впроваджені в систему підготовки фахівців у закладах вищої освіти м. Києва – в навчальний процес кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології факультету спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М.П.Драгоманова (довідка від 17.04.2019 р. № 89/2019); навчально-виховний комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія (довідка від 19.04.2019 р. № 01-14/438); Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (довідка від 07.05.2019 р. № 961/01); Львівський національний університет імені Івана Франка (довідка від 32.04.2019 р. № 16-а); Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка від 12.04.2019 р. № 321); Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (довідка від 28.03.2019 р. № 06/22).

Основні положення дисертації висвітлено у 13 наукових працях, з них: 5 статей у фахових наукових виданнях України (у т.ч.1 – у виданні, що включене до міжнародної наукометричної бази) та 1 – в міжнародному фаховому періодичному виданні.

Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів: на міжнародних – 7, Всеукраїнських науково-практичних конференціях – 5. Обговорення результатів дослідження відбувалося на засіданнях кафедр вищих навчальних закладів, на вчених радах та науково-звітних конференціях вишів України.

На схвальну оцінку заслуговує спроба автора впровадити результати дослідження на регіональному та міжрегіональному рівнях. Вони складуть основу теоретичних положень навчального процесу закладів вищої освіти для підготовки фахівців ортопедагогів-реабілітологів.

У теоретичному аспекті автором здійснено глибокий та всебічний аналіз проблеми формування психологічної готовності до педагогічної діяльності (256 найменувань літератури, з них – 46 іноземною мовою), як складного структурно-цілісного психологічного феномену, який визначає зміст внутрішнього та зовнішнього світу. У роботі чітко диференційовані поняття «загальна готовність до діяльності» та «психологічна готовність». Уточнені поняття «психологічна готовність ортопедагога-реабілітолога», «емоційний інтелект», «майнфулнес» в структурі підготовки професійних кадрів. Представлені змодельовані ситуації показують незрілість та неготовність студентів молодших курсів до професійної діяльності, що необхідно усунути до кінця навчання у виші, сформувавши психологічну готовність майбутнього фахівця – ортопедагога-реабілітолога для роботи з особами з порушеннями опорно-рухового апарату.

О.В.Ільїною визначено структурні компоненти формування психологічної готовності студентів, майбутніх фахівців ортопедагогів-реабілітологів для роботи з особами з порушеннями функцій опорно-рухового апарату та обґрунтовано методику експериментального дослідження психологічної готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

На особливу увагу заслуговують результати експериментального дослідження сформованості компонентів психологічної готовності майбутніх

фахівців до професійної діяльності, на основі яких було спроектовано авторську модель психологічної готовності фахівця до роботи з особами з порушеннями опорно-рухового апарату, яка містить наступні складові: операційно-діяльнісну готовність, що пов'язана з компонентом оперування засобами досягнення мети, а саме: дисциплінами психологічного спрямування, практичною діяльністю студентів та їх виробничими практиками; аксіологічний компонент щодо формування належної системи цінностей; мотиваційно-вольовий, що відповідає за формування мотиваційно-спонукальної сфери; компонент емоційного інтелекту як розвиток внутрішньо особистісного інтелекту; адаптаційний, що забезпечує навички саморегуляції та компонент самоактуалізації, що реалізується у професії та запобігає професійному вигоранню.

Означене дозволило автору систематизувати експериментальну роботу, що також додає ваги її кінцевим результатам. Чітко визначені компетентності майбутнього фахівця, що забезпечує розробку висококваліфікованої індивідуальної програми корекції відхиленого розвитку дитини з моторними дисфункціями.

О.В.Ільїною розмежовані рівні педагогічної підготовки, що дало можливість розробити рекомендації щодо вивчення дисциплін психологічного спрямування ортопедагогів-реабілітологів відповідно до рівнів підготовки, а також програму операційно-діяльнісного блоку психологічної підготовки.

Констатувальний аналіз представив стан сформованості компонентів психологічної готовності майбутніх фахівців як високий, середній та низький, що стало підґрунтям для типологічних узагальнень, чітко сформульованих у кожному з розділів дисертації та загальних висновках.

Позитивним є поетапне впровадження моделі психологічної підготовки майбутніх фахівців ортопедагогів-реабілітологів в умовах вищого навчального закладу за рахунок розробки та впровадження нових навчальних дисциплін за блоками, відповідно до наукових профільних

джерел; розроблені діагностичні критерії ефективності впровадження програми формування психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності, що є інноваційним підходом і зумовлює наукову новизну дослідження.

Структура дисертації О.В.Ільїної відповідає логічному науковому пошуку – від деталізованого визначення мети, завдань, об'єкту та предмету, загальної методології та системи конкретних методів – до наукового аналізу проблеми підготовки фахівців ортопедагогів-реабілітологів до професійної діяльності з людьми з порушенням функції опорно-рухової системи.

Висновки до дисертації О.В.Ільїної відображають основні результати дослідження, обґрунтовують його етапи.

Автореферат логічно і ґрунтовно відображає основний зміст дисертації, її наукові положення, послідовно розкриває результати констатувального та формувального етапів дослідження. Зміст автореферату та основних положень дисертації ідентичний.

Поряд з загальною високою оцінкою дисертаційної роботи вважаємо за необхідне зазначити окремі зауваження і побажання, які можуть слугувати підставою для дискусії, а саме :

1. Дисертантка аналізує у своїй роботі різні концепції щодо визначення поняття «психологічна готовність до діяльності» але, на жаль, не подає в тексті власного визначення «психологічна готовність до діяльності». Бажано було б приділити більше уваги аналізу даного поняття, зіставивши підходи різних наукових шкіл та напрямів як світової, так і української науки.

2. Результати емпіричного дослідження, наведені у другому розділі, свідчать, що автором використано значний комплекс методик діагностики та формування комунікативної діяльності студентів-ортопедагогів та ортореабілітологів. В тексті вказується на адаптацію дисертанткою цих методик щодо контингенту, з яким вона працювала. Виникає необхідність

уточнення щодо механізму адаптації цих методик, а саме: методика Карпова (діагностика рівня рефлексивності), методика «Педагогічні ситуації».

3. Для дослідження умов формування II-го блоку особистісної підготовки з метою визначення компоненту тренування й розвитку емоційного інтелекту (навчання розумінню та управлінню внутрішньо особистісним та міжособистісним емоційними станами) дисертанткою запропоновано методику опитувальника емоційного інтелекту «ЕмІн» Д. В. Люсіна. Відповідно до спостережень дисертанта виникає необхідність уточнення: яким чином теорія розвитку міжособистісного інтелекту знаходить місце у студентів факультетів спеціальної освіти. Робота значно виграла б, якби дисертанткою були наведені конкретні приклади роботи зі студентами для розвитку міжособистісного та внутрішньо особистісного емоційного інтелектів.

4. У третьому розділі дисертації представлено програму формування блоку особистісної готовності ортопедагога-реабілітолога до професійної діяльності методом когнітивно-поведінкової терапії, представлена техніка «Мандфулнес». Хотілось би почути: які цілі були досягнуті при застосування цієї техніки в тренінговій програмі формування психологічної готовності майбутніх ортопедагогів-реабілітологів до професійної діяльності.

5. У текстах дисертації та автореферату зустрічаються граматичні помилки, орфографічні неточності, технічні недоліки.

Проте, висловлені зауваження жодною мірою не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи О.В.Ільїної, яка має вагоме теоретичне та практичне значення для спеціальної психології.

Дисертація О.В.Ільїної за своїм змістом, науковим рівнем та оформленням є завершеним теоретико-експериментальним дослідженням, яке відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій.

Отже, вважаємо, що дисертація «Формування психологічної готовності майбутніх ортопедагогів-реабілітологів до професійної діяльності» є

фундаментальною науковою працею, позаяк робить внесок у теорію та практику сучасної спеціальної психології.

За актуальністю теми, науковою новизною та практичним значенням робота відповідає вимогам «Порядку про присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – Оксана Василівна Ільїна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.08 – Спеціальна психологія.

Офіційний опонент,
доктор психологічних наук,
завідувач, професор
кафедри корекційної освіти
Херсонського державного університету

СВ

Яковлева С.Д.

